

5. Воробйова А. Гуманістична спрямованість педагогічного спілкування // Міжнародний семінар гуманістичної психології та педагогіки (Рівне - 15-17 червня 1998.) Рівне, 1998.
6. Донченко Е. А., Титаренко Т. М., Личность, конфликт, гармония. – К.: Изд. Полит. Литературы Украины, 1989.
7. Журавлев А. Л. Взаимосвязь личности руководителя и стиля руководства в условиях совместной деятельности коллектива // Совместная деятельность: методология, теория, практика. – М: Наука, 1988.

Н.І. НОВИКОВ

ШКОЛИ СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю ЯК ПОКАЗНИК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

Стаття присвячена питанню створення шкіл сприяння здоров'ю у Львівській області які намагаються вирішити проблему формування культури здоров'я дітей та підлітків.

Статья посвящена вопросу создания школ содействия здоровью во Львовской области которые стараются решить проблему формирования культуры здоровья детей и подростков.

The article is devoted to the problem of organization schools of assistance to health which main idea is to find a solution of such problem as forming children's and teenager's health culture.

У науковій літературі творчість визначається як діяльність зі створення якісно нового, що вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. В. Цапо стверджує, що вона сприяє розвитку особистості, її самореалізації в процесі створення матеріальних духовних цінностей.

Болгарський філософ Г. Григін розглядає творчість у двох рівнях: перший її рівень іманентно притаманний людському мисленню і людській практиці, а другий – пов'язаний з винахідництвом, науковою творчістю тощо.

Визначення творчості як процесу створення, відкриття нового, що раніше для даної конкретної особи було невідомим, не заперечує можливості суб'єктивної новизни її результату (В. Моляко). Визнаючи виняткову значущість творчого розвитку особистості, Л.Виготський писав, що творчість – це діяльність людини, спрямована на створення нового: чи то речей зовнішнього світу, чи умовиводів або почуттів, властивих самій людині. Різні напрями розвитку матеріалістичних поглядів на теорію творчості досліджував А. Кочергін.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття “педагогічна творчість” тлумачиться багатьма вченими (В. Андреев; В. Шубинський; Л.Рувинський; Н.Кичук) вкрай неоднозначно.

М. Поташник визначає педагогічну творчість, виходячи з актуальних ідей оптимізації навчально-виховного процесу, бо пошук оптимального педагогічного розв'язку в конкретній педагогічній ситуації завжди пов'язаний з творчістю [3, 165].

Безпосереднє відношення до педагогічної творчості має проведення Всеукраїнського конкурсу “ Школи сприяння здоров'ю” (спільний наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 17.07.2002 р. за № 412/254), як заходу на реалізацію спільного наказу МОЗ України і МОН України від 29.04.2002 р.№ 157.281 ”Про подальший розвиток міжнародного проекту “ Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю в Україні”.

Основним завданням конкурсу - огляду навчальних закладів було формування суспільної думки про школу, де пріоритетними є здоров'я та життя учнів, а здоровий спосіб життя пріоритетним напрямком діяльності закладу. У Львівській області, за даними журі Всеукраїнського конкурсу, в 2004 році були відзначені 17 загальноосвітніх закладів, у яких педагогічна творчість учителів визначалась як особистісно орієнтована розвивальна взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу (вчителів і учнів), зумовлена специфікою психолого-педагогічних взаємовідносин між ними і спрямована на формування здорового способу життя учня та підвищення рівня творчої педагогічної діяльності вчителя.

Педагогічній громадськості України добре відомі високі досягнення шкіл здоров'я: СЗШ І-ІІІ ст. №15 м. Львова (Юрович В.В), СЗШ №75 ім. Л. Українки (Кушнір С. А.), СЗШ №2 м. Трускавця (Бутенко О.Г.), Рудківська СЗШ Самбірського району (Кондрашова Н.І.), навчально-реабілітаційний центр “Левеня” м.Львова (Ремажевська В.М.), гімназія “Сихівська”(Пугій Г.І.).

Формування в учнів валеологічного світогляду, розвиток фізичних здібностей і навичок самостійності у збереженні здоров'я ставлять вимогу пошуку конструктивних шляхів їхньої практичної діяльності. У зв'язку з швидкими темпами надходження наукової інформації з основ здоров'я постає гостра потреба в одержанні нових понять, що можливе лише за наявності у валеолога вміння і навичок самостійно здобувати знання.

Ширше застосування активних методів навчання з валеології, впровадження практичних завдань, пошукової роботи дало можливість зреалізувати такі функції діяльнісного підходу: *навчальну* – краще засвоєння учнями валеологічного понятійного апарату; *розвивальну* – розвиток інтелектуальних та практичних умінь збереження і зміцнення здоров'я, пізнавальних інтересів та здібностей учнів, їх творчих можливостей; *виховну* – формування ціннісних орієнтацій з формування здорового та активної життєвої позиції; *спонукальну* – бажання досягти вищого рівня валеологічних навичок; *діагностичну* – виявлення рівня навчальних досягнень учнів з основ здоров'я; *контрольно-корекційну* – здійснення контролю з наступною корекцією.

Колективи кращих навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю велику увагу приділяють на необхідних умовах досягнення високих результатів у навчанні учнів. Серед цих умов можна виділити наступні :

- завдання, що входять до системи самостійної роботи учнів, мають бути різними за кількістю та змістом і відповідати основним принципам дидактики: доступності, систематичності, зв'язку теорії з життям;
- послідовність виконання завдань з основ здоров'я повинна бути логічно побудована, щоб виконання кожного наступного завдання впливало з попереднього;
- завдання, що розв'язується в групі або самостійно, повинно носити цілеспрямований характер, що досягається чітким визначенням його мети;
- обсяг та зміст завдань мають бути відповідними до рівня розвитку учнів.

У цей час пріоритетного значення набуває посилення **процесуального аспекту навчання**, тобто оволодіння школярами прийомами самостійного здобуття знань, інформації; формування **самостійних** понять за допомогою пояснення *етимології (походження) та семантики (змісту) валеологічних* термінів.

Педагогічна діяльність учителя вбирає сутність і закономірності феномена творчості і є предметом дослідження *педагогіки творчості*. Педагогічна творчість учителя зумовлена взаємодіястю психолого-педагогічних зв'язків учителя і учня, педагогічного і учнівського світогляду, їхньою спільною творчою діяльністю, яка забезпечує розвиток творчої індивідуальності кожного її суб'єкта.

Критерієм результативності педагогічної творчості є позитивна динаміка сформованості як окремих учнів, так і зростання рівня *творчості діяльності вчительських колективів*: СШ №2 м. Дніпропетровська, Бишівська СШ Радехівського району, Золочівська СШ №4, СШ № 18 м. Львова.

У державній національній програмі "Освіта" наголошено на необхідності розвитку ініціативи кожного педагога у пошуку педагогів, вивчення і поширення їхнього педагогічного досвіду. Зміни суспільного життя України вимагають від усіх педагогічних колективів працювати по-новому, оновлювати форми і методи діяльності. Проблеми вивчення, узагальнення, поширення досвіду творчих учителів, учнівських Всеукраїнських конкурсів "Школи сприяння здоров'ю" стали одним із невідкладних завдань у розбудові національної школи і перебувають у центрі уваги педагогічної громадськості.

Разом з тим виявляються суперечності: з одного боку, в педагогічній діяльності з'являється багато інноваційних підходів, формується прогресивний досвід роботи вчителів, а з другого – ці нові підходи вкрай повільно реалізуються в навчально-виховному процесі. Тому виникає проблема у пришвидщенні процесу трансформації творчих здобутків з формування здорового способу життя, ефективнішого їх донесення до педагогічної громадськості. Процес такої трансформації потребує удосконалення організаційно-методичної, інформаційно-наукової діяльності методистів в районних і міських методичних кабінетах.

Можна рекомендувати три основних напрямки підвищення ефективності такої роботи:

- поліпшення організаційного забезпечення процесу виявлення об'єктів валеологічного досвіду;
- формування науково-методичної компетентності працівників, які безпосередньо залучені до роботи з основ здоров'я;
- забезпечення керівництва цим процесом.

Важливо пам'ятати, що підготовка вчителя до педагогічної творчості в галузі збереження і формування здоров'я учнів будується на основі поєднання діалектичних категорій: загального

(складова професійної загальнопедагогічної роботи вчителя), **особливого** (має свою специфіку, зумовлена закономірностями творчого процесу і формуванням творчої особистості) **індивідуального** (відображає залежність валеологічної підготовки від особистісних якостей учителя).

Література

1. Жерносек І.П. Передовий педагогічний досвід: проблеми й пропозиції // Педагогіка і психологія, 1994. – № 1. – С. 111-112.
2. Новикова Н.І. Слово про вчителя // Педагогічна думка, 2004.- №3.- С.66-67.
3. Психологія творчості / Под. ред. Я.А.Пономарева. – М., 1990.
4. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки // Педагогіка і психологія, 1998. – № 2. – С. 161-162, 164-167.

Л.М. ОМЕЛЬЧЕНКО

АЛКОГОЛІЗМ ТА НАРКОМАНІЯ ЯК ЧИННИКИ ДЕСТРУКТИВНИХ КОНФЛІКТІВ У МОЛОДІЙ СІМ'Ї

У статті обґрунтовується поняття „деструктивний конфлікт”, визначаються причини, що зумовлюють появу цього феномена в молодій сім'ї, накреслюються можливі шляхи подолання сімейних деструктивних конфліктів.

В статье рассматривается понятие «деструктивный конфликт», определяются причины, вызывающие это явление в молодой семье, намечаются возможные пути преодоления семейных деструктивных конфликтов, обусловленных алкоголизмом и наркоманией.

The conception of “a destructive conflict”, the causes of its appearance in a young family are shown in the article.

Кожна сім'я у процесі своєї життєдіяльності неодноразово потрапляє в конфліктні ситуації без яких родинне життя неможливе. Деякі вчені (О.Кочетов, А.Іванов, А.Логінов, О.Морозов та ін.) взагалі класифікують їх як звичайне явище, що супроводжує людські взаємини, невід'ємний компонент родинного життя, незалежно від того, настільки щасливими відчують себе у шлюбні члени подружжя.

Єдиного визначення поняття “конфлікт” не існує. Так, О.Морозов тлумачить його як сутичку протилежно спрямованих, взаємонесумісних тенденцій, окремо взятого епізоду у свідомості, у міжособистісних взаємодіях чи міжособистісних стосунках індивідів або груп людей, пов'язану негативними переживаннями [3; 37]. Є. Тонков у його трактуванні схиляється до концепції депривації, унаслідок якої породжується конфліктний стан, заснований на явному розходженні між очікуваннями і можливостями їх задоволення. Суть цієї концепції полягає у розкритті загального механізму реалізації та взаємодії інтересів і потреб у суспільстві [3; 44]. А. Анцупов, А. Шпилов наголошують на тому, що конфлікт – це наявність протиріч, у будь-якому випадку відмінностей між інтересами, цінностями, цілями, мотивами, ролями суб'єктів [4; 225]. О. Бандурка, В. Тюріна, О. Федоренко: конфлікт – це процес різкого загострення протиріччя й боротьби двох сторін у вирішенні проблеми, що має особисту значимість для кожного з його учасників [1; 147].

У визначенні сімейного конфлікту, суть якого полягає в зіткненні протилежно спрямованих інтересів, думок, поглядів, цілей, позицій, потреб тощо чоловіка й дружини чи батьків та дітей більшість вчених (О.Морозов, В.Солодніков, О.Іванов, Т.Алексєенко та ін.) сходяться на тому, що він є різневидом соціального. Дослідження низки психологів засвідчують, що у 80 – 85% сімей постійно відбуваються конфлікти [3; 183]. У 15 – 20%, що залишилися, фіксується наявність сварок із різних причин.

Найбільша кількість труднощів, що спіткають людину, як правило, спричинена різкою зміною способу життя особистості – однією із таких кардинальних змін і є укладення шлюбу. Процес формування молодого родини – явище тривале і непросте, яке ускладнюється не тільки труднощами первинної адаптації, а ще й невеликим терміном її тривалості: порівняно швидка поява дитини в родині, яка визначає перехід до вторинної адаптації, супроводжується необхідністю вирішення значної кількості практичних і психолого-педагогічних проблем нової якості.